

UMEÅ UNIVERSITET

Remissyttrande Ds 2019:2 Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem

Sammanfattning

Umeå universitet tillstyrker i huvudsak förslaget om höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem, men vill också särskilt lyfta fram den problematik – för såväl individ som samhälle – som ett förlängt arbetsliv kan leda till om inte också fokus riktas mot ett hållbart och inkluderande arbetsliv.

Synpunkter

Umeå universitet delar uppfattningen om att det finns behov av ett förlängt arbetsliv, vilken bland annat kan ske genom en höjd pensionsålder. Medellivslängden ökar, varför påfrestningen på såväl pensionssystem som andra välfärdssystem också kan förväntas bli större. För att bibehålla välfärden krävs således ett mer omfattande arbetslivsdeltagande, såväl i tid som i antal yrkesarbetande människor.

Det är samtidigt viktigt att understryka att en ökad medellivslängd inte per automatik innebär att människor generellt sett också är friska och arbetsföra i lika hög utsträckning, något som också konstaterades i promemorian. Här bör emellertid också påpekas att förutsättningarna att förlänga arbetslivet varierar, och att det idag finns en grupp på arbetsmarknaden som upplever stora svårigheter att klara av sitt arbete fram till nuvarande pensionsålder. Det handlar framför allt om personer med fysiskt tunga arbeten, och vi kan förvänta oss att också människor med stressiga och mentalt påfrestande arbeten i framtiden kommer att ha samma svårigheter att klara arbetslivet fram till pensionen. Kvinnor inom vård och omsorg är här en särskilt utsatt grupp. En förutsättning för ett förlängt arbetsliv är därför ökade insatser för förbättrad arbetsmiljö och åtgärder för att människor inom vissa yrken eller arbetsområden ska klara att arbeta till pension, det vill säga ökat fokus på ett hållbart och inkluderande arbetsliv. Ett förlängt arbetsliv som enbart tar sikte på höjda åldersgränser riskerar att ske på bekostnad av svaga grupper på arbetsmarknaden och i samhället.

En annan mycket viktig aspekt är att ett förlängt arbetsliv troligen kan leda till en ökad belastning på nuvarande sjukförsäkringssystem, eftersom forskning visar att sannolikhet för ökad sjuklighet kopplad till arbete ökar med åren (exempelvis förbättras måttliga psykiska nedsättningar efter ålderspension, vilket innebär att ett förlängt arbetsliv kan leda till inte endast förlängd sjuklighet utan även ökad sjuklighet). Det betyder således att de nuvarande välfärdssystemen kommer att belastas ytterligare av höjda pensionsgränser.

När det gäller förslaget om riktålder tillstyrker Umeå universitet promemorians förslag. Det bör understrykas att vikten av förutsebarhet för den enskilde måste upprätthållas, varför förslagen om

UMEÅ UNIVERSITET

att hänsyn till livslängdsförändring tas från 65 års ålder, den sexåriga fördröjningen och särregleringen för vissa ålderskategorier är positiva.

När det gäller höjningen av åldersgränsen för uttag av inkomstgrundad ålderspension vill Umeå universitet återknyta till tidigare resonemang om allas förutsättningar till förlängt arbetsliv. En höjning av åldern – och enligt förslaget begränsning av möjligheten till förtida uttag med ett år – kan leda till att de som redan idag har svårt att arbeta till pensionsåldern blir fler. Detsamma gäller förslaget om höjda åldersgränser för pensionssystemets grundskydd.

Umeå universitet tillstyrker förslaget om justeringar av åldersgränser i sjukförsäkringssystemen (inkluderat arbetsskadeförsäkringen). Här bör emellertid behovet av förändringar av sjukersättning påtalas. I dagsläget är det få individer som beviljas ersättning, då bedömningen av nedsatt arbetsförmåga kommit att dels prövas mot en okänd och teoretisk arbetsmarknad, dels bedömas i relation till beviskrav som påminner om brottmålsprocess. Det behövs en lagändring, så att beviskraven tydliggörs och att fler – framför allt dem som i dag hamnar emellan sjukpenning och sjukersättning, det vill säga dem som tidigare omfattades av den tidsbegränsade sjukersättningen – kan få ersättning. Ett förlängt arbetsliv får inte resultera i att de som inte klarar att arbeta fram till pensionsålder ska vara beroende av kommunalt bistånd eller anhöriga. Då finns en uppenbar risk för att tilliten till välfärdssystemet brister.

Beslut i ärendet har fattats av professor Ruth Mannelqvist, den Samhällsvetenskapliga fakultetens dekan, efter föredragning av fakultetssamordnare Åsa P Isaksson.

För den Samhällsvetenskapliga fakulteten

Ruth Mannelqvist
Dekan

Åsa P Isaksson